

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטריניים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ג, 2013
מספר השאלון: 576,057205
נספחים: נספח א — תרשים לשאלה 2
נספח ב — תמונות לשאלה 5
נספח ג — תמונות לשאלה 6

גאוגרפיה ופיתוח הסביבה

כדור הארץ והסביבה

2 יחידות לימוד

השלמה ל-5 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שבע שאלות, ומהן עליך לענות על ארבע בלבד. לכל שאלה — 25 נקודות; סה"כ — 100 נקודות.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: **אטלס משנת 1993 ואילך**:
— אטלס אוניברסיטאי חדש, הוצאת יבנה
(**ללא המילון למונחי הגאוגרפיה**)
— אטלס כרטא — פיזי, מדיני, חברתי, כלכלי
— אטלס כרטא אוניברסלי
- ד. הוראה מיוחדת: כדי להמחיש את תשובותיך היעזר בסרטוטים, בחתכים ובגרפים, לפי הצורך.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

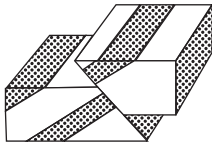
ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת כדור הארץ והסביבה

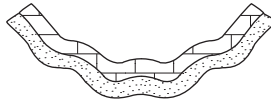
בשאלון זה שבע שאלות, ומהן עליך לענות על ארבע בלבד (לכל שאלה – 25 נקודות).

1. מבנים גאולוגיים

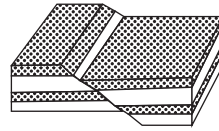
בתרשימים א-ו שלפניך מתוארים מבנים גאולוגיים של שבירה וקימוט. עיין בתרשימים, וענה על הסעיפים א-ג שאחריהם.

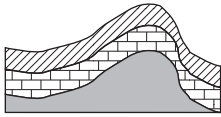
ג

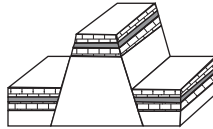
ב

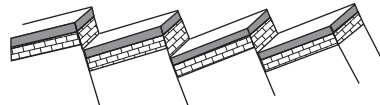
א

ו

ה

ד

א. התאם לכל אחד מששת המבנים הגאולוגיים את השם המתאים לו מן הרשימה שלפניך.

- הורסט
- קמר א־סימטרי
- שבר הפוך
- קער סימטרי
- שבר נורמלי
- שבר מדרגות

(7 נקודות)

(שים לב: סעיפים ב-ג של השאלה בעמוד הבא.)

המשך בעמוד 3

ב. לפניך רשימה של גורמים המשפיעים על היווצרות מבני קימוט ושבירה.

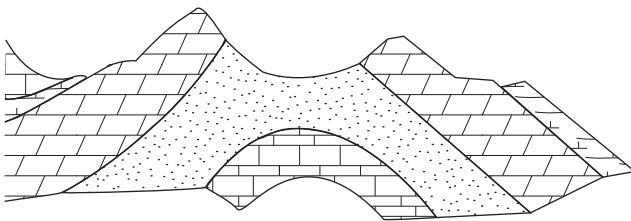
- עוצמת הכוח הפועל
- קצב פעולת הכוח
- סוג הסלע
- הטמפרטורה של הסלע

בחר בשניים מהם, והסבר באילו תנאים כל אחד מהגורמים שבחרת ייצור מבני קימוט ובאילו תנאים הוא ייצור מבני שבירה.

(10 נקודות)

ג. בתרשים שלפניך מתואר היפוך תבליט.

הסבר מהו היפוך תבליט וכיצד הוא בא לידי ביטוי בתרשים. (8 נקודות)

מקרא:

גיר (חבורת עבדת)

קרטון (חבורת הר הצופים)

גיר ודולומיט (חבורת יהודה)

חולות (חבורת כורנוב)

גיר (חבורת ערד)

◀ המשך בעמוד 4

2. קרקע ופיתוח בר־קיימא

- א. בתרשים שבנספח א מתוארים אופקי קרקע המסומנים A, B, C. עיין בתרשים ותאר מאפיין אחד של כל אחד מן האופקים (סך הכול – שלושה מאפיינים). (9 נקודות)
- ב. תאר תכונה אחת המאפיינת את אופק הקרקע A בשתי קרקעות: בקרקע באזור אקלים מדברי, ובקרקע באזור אקלים ממוזג (סך הכול – שתי תכונות). (8 נקודות)
- ג. שימור הקרקע נחשב חלק מפיתוח בר־קיימא. תאר שתי דרכים לשימור הקרקע – דרך אחת מסורתית ודרך אחת מודרנית. (8 נקודות)

3. אטמוספירה

- בטבלה שלפניך מוצגים נתוני טמפרטורה ולחץ אוויר בגבהים שונים. הנתונים התקבלו במדידה בתחנה המטאורולוגית בבית דגן בינואר 2013. עיין בטבלה, וענה על הסעיפים א-ג שאחריה.

טמפרטורה ולחץ אוויר בגבהים שונים

(תוצאות המדידה בבית דגן ב־ 21/1/13 בשעה 13:00)

הטמפרטורה (°C)	לחץ האוויר (מיליבר)	הגובה מעל פני הים (מטר)
8.7	1,013	0
3.8	1,002	100
-17.1	956	500
-33.6	901	1,000
-35.4	849	1,500
-39.1	753	2,500
-44.5	624	4,000
-51.0	549	5,000
-53.3	494	5,800

(מתוך אתר השירות המטאורולוגי: www.ims.gov.il)

- א. ציין את שמה של שכבת האטמוספירה שבה נמדדו הנתונים המוצגים בטבלה. (5 נקודות)
- ב. תאר את המגמות של השינויים בטמפרטורה ולחץ האוויר עם העלייה בגובה, כפי שהם נראים בטבלה. ציין גורם אחד לכל אחד מהשינויים האלה (סך הכול – שני גורמים). (12 נקודות)
- ג. בטבלה מוצג השינוי בטמפרטורה עם העלייה לגובה. הסבר כיצד השינוי המוצג בטבלה מאפשר היווצרות עננים. (8 נקודות)

4. סוגי אקלים

א. לפניך שתי רשימות של מושגים הקשורים לסוגי אקלים בעולם.

<u>קבוצה 1</u>	<u>קבוצה 2</u>
שקע משוני	אקלים ממוזג
רמה סובטרופית	אקלים טונדרה
שקע חזיתי	אקלים מדברי
רמה קוטבית	גשמי קיץ
שקע מונסוני	גשמים זניתליים

העתק למחברתך את המושגים מקבוצה 1, וכתוב ליד כל אחד מהם את המושג המתאים לו מן המושגים בקבוצה 2. (7 נקודות)

ב. בחר בשלושה זוגות מבין זוגות המושגים שכתבת בסעיף א, והסבר את פירושו של כל מושג ואת הקשר בין המושגים בכל זוג. (18 נקודות)

5. עיצוב נוף

עיין בתמונות שבנספח ב: "עיצוב נוף באזורים מדבריים", וענה על הסעיפים א-ג שלפניך.

- א. בתמונות נראות שתי צורות הנוף: נופי סחיפה ונופי השקעה.
קבע איזו מצורות הנוף נראית בכל אחת מהתמונות 1-4 שבנספח.
(6 נקודות)
- ב. בחר בשתי צורות נוף הנראות בתמונות: אחת מנופי סחיפה ואחת מנופי השקעה.
ציין את שמה של כל צורת נוף שבחרת, והסבר כיצד היא נוצרת.
(12 נקודות)
- ג. שימור של חוליות (דיונות) נחשב חלק מפיתוח בר־קיימא.
תאר כיצד נעשה שימור חוליות, והסבר מדוע הוא נחשב חלק מפיתוח בר־קיימא.
(7 נקודות)

6. סופות הרס

- עיין בנספח ג שבו תמונות של שני סוגי סופות הרס.
- א. קבע איזה סוג של סופת הרס נראה בכל אחת מהתמונות, ונמק את קביעותיך. (6 נקודות)
- ב. בתמונות נראות סופות הרס משני סוגים: הסופה מן הסוג האחד שכיחה בסוף הקיץ או בראשית הסתיו; הסופה מן הסוג האחר שכיחה באביב. איזו סופה שכיחה בסוף הקיץ או בראשית הסתיו ואיזו – באביב? נמק. (8 נקודות)
- ג. (1) לפניך רשימה של ארצות בעולם. בכל אחת מהן נפוץ אחד משני סוגי סופות ההרס.
- יפן
 - קנזס
 - מדגסקר
 - אוקלהומה
 - פלורידה
- ציין את סוג הסופה שנפוץ בכל ארץ. (5 נקודות)
- (2) סופת הרס מאותו סוג ובאותה עוצמה עלולה לפגוע במדגסקר ובארצות נוספות ברשימה, ולגרום לנזקים. הבא סיבה אפשרית אחת שההתמודדות עם נזקים אלה קשה יותר במדגסקר. (6 נקודות)

7. זיהום הים

- א. לפניך רשימה של שלושה גורמים עיקריים לזיהום הים.
- שמנים ודלקים
 - פסולת מוצקה
 - שפכים
- הגורמים מגיעים ממקורות שונים.
- תאר מקור אחד שממנו מגיע כל אחד מגורמי הזיהום לים (סך־הכול – שלושה מקורות). (8 נקודות)
- ב. גורמי הזיהום שבסעיף א פוגעים במערכות האקולוגיות של הים והחוף. תאר פגיעה אחת של כל אחד משלושת הגורמים. (9 נקודות)
- ג. הסבר מדוע נדרש שיתוף פעולה בין־לאומי בהתמודדות עם זיהום הים, ותאר קושי אחד בהשגת שיתוף פעולה כזה. (8 נקודות)

בהצלחה!

נספח א: תרשים לשאלה 2 אופקי הקרקע

الملحق "أ": تخطيط للسؤال 2
آفاق (طبقات) التربة

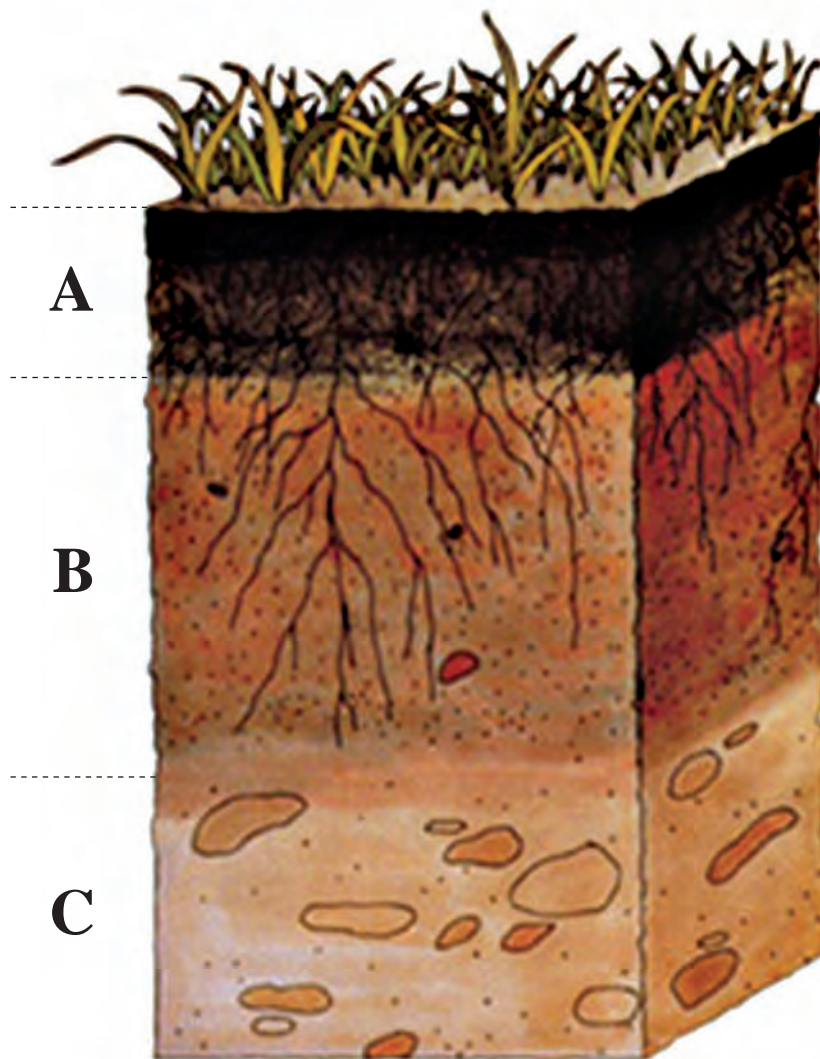

Photo by: USDA

נספח ב: תמונות לשאלה 5 עיצוב נוף באזורים מדבריים המלח "ב" : צורה לסיור 5 צורה המראה הטבעי במناطق חריטית

Photo by: Little Savage

תמונה 2 / הצורה 2

Photo by: Rosino
on Flickr

תמונה 1 / הצורה 1

Photo by: Wereldbarger 758

תמונה 4 / הצורה 4

תמונה 3 / הצורה 3

נספח ג: תמונות לשאלה 6

סופות הרס

الملحق "ג": صور للسؤال 6

الأعاصير الهدامة

Photo by: Justin Hobson

תמונה 1 / الصورة 1

Photo by: Nasa

תמונה 2 / الصورة 2